

Motion till riksdagen 2005/06:K288

av **Gustav Fridolin m.fl. (mp)**

Sänkta riksdagsarvoden

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om behovet av en förtroendekommission för politiken.
2. Riksdagen beslutar ändra lagen (1993:1426) med instruktion för Riksdagens arvodesnämnd och lagen (1994:1065) om ekonomiska villkor för riksdagens ledamöter på ett sådant sätt att riksdagen fattar beslut om riksdagsledamöternas arvoden efter förslag från arvodesnämnden.
3. Riksdagen beslutar, vid bifall till yrkande 2, att ledamöternas arvoden skall sänkas med 10 000 kr per månad.
4. Riksdagen beslutar om ett reformerat inkomstgarantisystem för riksdagens ledamöter i enlighet med vad som i motionen anförs.
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om ett förändrat inkomstgarantisystem för statsråden.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anförs om behovet av en lagstiftning för att begränsa möjligheten till återval som riksdagsledamot.

Inledning

Ett omdiskuterat problem i den svenska demokratin är det förakt mot politiker och folkvalda som brett ut sig under de senaste decennierna. Tidigare ansågs det fint att vara folkets representanter. Idag ses politiker av många som en "maktens" egocentrerade förlängda arm. Vi riksdagsledamöter möts många gånger av misstro, irritation och ibland rentav förakt. Jag kan inte påstå att jag inte förstår dem som har den synen på politiker. Det politiska systemet har beskurit sina beslutsbefogenheter och gjort sig oförmöget att lösa många av de problem som människor möter i sin vardag. De politiska församlingarna söker inte längre efterlikna den verklighet som finns utanför beslutsrummen. Under senare år har politiker varit inblandade i ett antal skandaler och "affärer". Stundom har de inblandade politikernas egna reaktioner härpå mest varit att likna vid förvåning, som om det inträffade så att säga "drabbat" dem utan

Fel! Okänt namn på

egen förskyllan. Man tycks ha svårt att förstå varför väljarkåren reagerar på ekonomiska förmåner och oförmågan att skilja på det gemensamma och det egna.

En förtroendekommission för politiken

Problemet med den växande klyftan mellan väljare och valda, och det ökade politikerföraktet förtjänas att tas på allvar. I grunden äventyrar känslor som dessa det demokratiska samhällets fundament – förtroendet för de beslut som de valda representanterna fattar. En liknande problematik rörande minskat förtroende bland allmänheten för det svenska näringslivet föranledde att en förtroendekommission tillsattes under ledning av Erik Åsbrink. En förtroendekommission för politiken skulle kunna titta på nödvändiga reformer för att minska politikerföraktet, åtgärder för att minska klyftan mellan väljare och valda, ökade möjligheter för allmänheten att delta i det politiska samtalet och analysera orsakerna till politikerföraktet. Det är av särskild vikt att vi som är politiskt förtroendevalda visar samma handlingskraft när det handlar om att hantera minskat förtroende för vårt värv som vi visat när det handlar om näringslivet. Därför bör en förtroendekommission för politiken omedelbart tillsättas.

Sänkta riksdagsarvoden

En viktig orsak till politikerföraktet står enligt min mening att finna i de ekonomiska förutsättningarna för yrkespolitiker. Arvodena för riksdagens ledamöter har kraftigt höjts sedan mitten av 1990-talet. Detta ter sig dessutom extra bestickande i och med att riksdagens ledamöter 1998 beviljade sig själva en mycket stor höjning. Dessutom kan Riksdagens arvodesnämnd, som sedan 1994 skall fastställa arvodesnivåerna, knappast ses som fristående från riksdagen i övrigt.

Central i kritiken eller föraktet (hur man väljer att se det) mot politiker har diskussionen om riksdagsledamöternas arvoden varit. Detta är med all rätt i och med att det naturligt framstår som provocerande att en folkvald församling uppbär höga arvoden samt då det inte kan bortses ifrån att arvodena som sådana, i enskilda fall, kan komma att bli en grund för det politiska engagemanget. Få väljer frivilligt att ge avkall på en hög ekonomisk standard. Det är självklart att risken är stor att man med höga arvoden i riksdagen lockas att sitta allt längre och att man jämför sig alltmer med en mindre grupp högavlönade i samhället i stället för med låg- och medelinkomsttagare (som utgör den stora majoriteten av svenska folket). Detta ser man inte minst i det faktum att riksdagens ledamöter ofta berättigar sina höga arvoden genom att peka på andra högavlönade grupper i samhället. När riksdagen 1998 frångick beslutet att låta arvodesnämnden fastställa riksdagsledamöternas (sina) arvoden för att

möjliggöra att ledamöterna själva beviljade sig kraftigt höjda arvoden motiverades detta med domarkårens lönehöjningar. Den logiska jämförelsen är givetvis inte högväljades grupper emellan utan en jämförelse mellan valda och den genomsnittliga väljaren. (Vissa pensionsavtal inom näringslivet hålls lämpligen utanför den statistiska räkneoperationen.) En jämförelse med en genomsnittlig medborgare ger vid handen att riksdagsarvodet är på tok för högt och en fullständigt självklar grund för politikerförakt. Tilläggas bör att jämförelser mellan arvoden och löner för politikens toppar och näringslivets dito endast ger en besk eftersmak, enär de senare snarare borde sänkas. Att, såsom sker, använda chefslöner (och andra förmåner) i näringslivet såsom riktmärke samt för att legitimera egna arvodeshöjningar ter sig osnyggt.

Det finns de som hävdar att det behövs ett högt ledamotsarvode i riksdagen för att man ska locka kompetenta personer till politiken. Förutom att sådana uttalanden andas hån mot oss som gett oss in i politiken på grund av ett genuint engagemang och inte på grund av privatekonomiska skäl, vill jag kraftigt ifrågasätta det. 1991 hade riksdagsledamöter ett årsarvode på 259 500 kronor. Efter senaste höjningen, som trädde i kraft den 1 november 2004, får vi ett årsarvode på 540 000 kronor. Arvodet har därmed mer än fördubblats på 12 år. Argumentet att ett högt arvode ger bättre kompetens bör med logisk konsekvens medföra att dagens riksdagsledamöter är dubbelt så bra som de vi hade i början av 1990-talet. Jag betvivlar starkt att så är fallet.

Sedan 1994 är det så fiffigt ordnat att riksdagens ledamöter formellt inte behöver besluta om sina egna arvoden. Denna grannliga uppgift har överlämnats till Riksdagens arvodesnämnd. Det synes principiellt riktigt att riksdagsledamöterna inte ska sätta sina egna arvoden, men det är inte riktigt så enkelt. Arvodesnämnden är en myndighet under riksdagen. Ledamöterna i nämnden utses av riksdagens förvaltningsstyrelse. I praktiken bestämmer sålunda riksdagsledamöterna fortfarande nivån på sina egna arvoden, även om man delegerat själva beslutsfattandet till ett annat (dock internt) organ. Det man vinner på det här systemet är att man själv, som enskild riksdagsledamot, slipper försvara arvodeshöjningar. Den enskilde ledamoten kan bekvämt två sina händer inför den "självständiga" arvodesnämndens beslut, som dessutom endast gjort vad som är nödvändigt för att tillse att inte all kompetens flyr politiken för näringslivet (eller domarbanan). Jag anser att det vore bättre om ledamöterna själva öppet och formellt tog ansvar för arvodesnivåerna. Vid arvodeshöjningar får vi ta – och bemöta – den kritik en sådan höjning kan tänkas medföra. (Vi får själva bära det hundhuvud som behöver bäras.) Om det nu är riktigt att riksdagsledamöterna ska ha höga arvoden, bör ledamöterna rimligtvis kunna försvara det. Annars kan man misstänka att ledamöterna egentligen inte anser arvodesnivån skälig och principiellt riktig, även om den är personligt fördelaktig. Enligt min mening kan emellertid Riksdagens arvodesnämnd behållas. Dess uppgift ska dock vara att förbereda och ge förslag i arvodningsfrågor. Arvodesnämndens motiverade förslag lämnas sedan till riksdagen, som har att besluta i frågan. Arvodesnivåerna kan beräknas utifrån en rad faktorer. Man kan tänka sig att arvodet skall beräknas utifrån en uppskattning av väljarkårens genomsnittsinkomst.

Fel! Okänt namn på

Den oundvikliga konsekvensen av mitt resonemang är att ledamöternas arvoden omgående bör sänkas. En rimlig sänkning vore på 10 000 kronor. Då ger man en fingervisning åt vilket håll man anser att arvodena i dagsläget bör justeras. En sådan sänkning är också ekonomiskt intressant. På en månad skulle det ge minskade utgifter för staten med ungefär tre och en halv miljon. Som jämförelse kan sägas att satsningen på lokala diskrimineringsombuds- män idag uppgår till fyra miljoner per år. På ett år innebär arvodessänkningen minskade utgifter med drygt fyrtio miljoner kronor. Då har jag inte räknat med olika skatter och avgifter då dessa utgifter återkommer till det allmänna på olika sätt.

Reformerade inkomstgarantier

Även frågan om de inkomstgarantier riksdagens ledamöter uppbar har vållat debatt. En utredning är tillsatt för att se över systemet, men det kan ändå vara på sin plats att uttala sig för reformer som gör inkomstgarantisystemet mer likt de trygghetssystem som de allra flesta svenskar har att förlita sig på. I den välkomna offentliga diskussionen om inkomstgarantierna har kritiken fokuserats kring det faktum att vissa riksdagsledamöter kunnat uppbära inkomstgaranti fram till pensionen och på det sättet vara försörjda av det allmänna under hela resten av livet efter utgåendet från riksdagen. Ett lämpligt nytt system vore att en inkomstgaranti med lämpliga avtrappningsregler utbetalades automatiskt under två år efter utträdet ur riksdagen och därefter enbart utifrån en behovsprövning av riksdagsförvaltningen. Detta system borde gälla oavsett hur länge man har suttit i riksdagen och vilken ålder man har. Detta för att inte systemet ska uppmuntra att man sitter i riksdagen länge eller att man har en viss ålder när man innehar sitt riksdagsuppdrag. Regler för vilka som då skulle kunna få fortsatt inkomstgaranti borde utarbetas gemensamt mellan partierna.

Även regeringens ledamöter har ett inkomstgarantisystem, som är än mer generöst än det vi riksdagsledamöter har att tillgå. Det lämpliga vore att regeringens ledamöter har samma inkomstgarantisystem som riksdagens ledamöter, i enlighet med de regler som tidigare har beskrivits.

Inför rotationsprincip

Politiken har förflyttats från väljarkåren till en egen sfär. Väljaren kan inte relatera vare sig till politiken, politiker eller politikernas villkor, särskilt inte deras ekonomiska villkor. Vi riksdagsledamöter måste behålla kontakten med övriga samhället. Framför allt bör vi ha en aktuell egen erfarenhet av livet utanför våra beslutande församlingar. Enligt 1 § första stycket regeringsformen utgår all makt från folket. Folkstyret förverkligas praktiskt genom ett representativt och parlamentariskt styrelseskick. De folkvaldas uppgift är

Fel! Okänt namn på

enligt regeringsformen att vara folkets representanter, ingenting annat. Saknar man, eller har dålig, kontakt med samhället kan insikter och moraluppfattning komma att luckras upp. Detta kan resultera i brister i beslutsfattandet samt en risk för att de som vistats länge i maktens korridorer kan komma att gå andras ärenden än folkets. Därtill skapas en grogrund för uppkomsten av ”affärer” och ”skandaler”. Vidare medför framväxten av en yrkesmannapolitikerkår att underlaget för våra folkvalda begränsas eftersom man inte efter rimlig tid lämnar plats åt dem som skulle kunna göra riksdagen mer representativ.

För att lösa denna problematik borde en lagstadgad rotationsprincip införas. Ingen ska kunna omväljas till riksdagsledamot fler än två gånger i följd. Det ger att man som mest kan sitta i riksdagen i tolv år i följd. Detta ger fortsatta möjligheter till politiskt engagemang och uppdrag samtidigt som det garanterar att plats lämnas för fler att ta plats i politiken. Ett övergripande mål för demokratipolitiken borde vara att alla ska kunna ha haft ett politiskt uppdrag under sin livstid.

Stockholm den 30 september 2005

Gustav Fridolin (mp)

Helena Hillar Rosenqvist (mp)

Mikael Johansson (mp)